

РЕЦЕНЗИЯ

на научните постижения на **доц. д-р Мария Костадинова Георгиева** във връзка с обявения конкурс за **професор** по 05.04.11 *Общо и сравнително езиковедие (социолингвистика с английски език)*

Рецензент: **акад. Михаил Виденов,**
професор по социолингвистика

В Държавен вестник (бр.21 от 15.03.2011 г.) Софийският университет (Факултетът по класически и нови филологии) е обявил конкурс за професор по Общо и сравнително езиковедие (социолингвистика с английски език) и за участие в него е подал документи само един кандидат - доц. д-р Мария Костадинова Георгиева. Тъй като основната тежест на конкурса лежи в областта на социолингвистиката, съм избран за рецензент, макар и да не съм специалист англицист. Преди години, когато Мария Георгиева кандидатстваше за доцент, пак бях неин рецензент и това сега ме улеснява в изводите и заключенията за качествата ѝ и за научните ѝ постижения. Имам още едно основание да се смятам за подходящ оценител. През 1990-1991 г. бях курсант по английски език в Центъра за чужди езици към тогавашното ИЧС (сега ДЕО) и полагах изпити пред комисия с председател д-р Мария Георгиева. Във връзка с това съм присъствал на практически занимания при нея. Казано с други думи, познавам кандидатката не само като авторка и колежка, но и непосредствено като преподавателка. Тя притежава несъмнен педагогически талант, бързо завладява аудиторията и наглед скучната езикова материя придобива ясен за възприемане облик. Слушал съм я и на научни форуми да изнася доклади и да влиза в дискусии: притежава вроден такт и умение да убеждава и да защитава тезите си. В провежданите сред студентите анкети тя винаги е посочвана като една от най-добрите лекторки (твърдението е на декана на ФКНФ). Това е важно, защото сега избираме професор и преподавателските умения са твърде важни за неговата работа. В Центъра за чужди езици д-р Георгиева беше сред най-авторитетните сътрудници на проф. Андрей

Данчев. Освен ежедневната си преподавателска и организаторска работа тя подготви и теми за учебник, с който могат да се гордеят колегите от FLC (English for Bulgarians, част II).

Мария Георгиева фактически работи последователно на три места: ИЧС, Новия български университет и Софийския университет, където сега е ръководителка на Катедрата по англицистика и американистика. В трудовата ѝ биография е написано, че тя навсякъде е заемала ръководни длъжности, а това говори за несъмнен авторитет сред колегите ѝ. Сега, при кандидатстването за професор, доц. дфн Петя Янева ѝ дава много положителна препоръка, с която изтъква високите ѝ научни, педагогически и организаторски качества.

Кандидатката има приноси в няколко области: социолингвистика, приложна лингвистика (методика на чуждоезиковото обучение), учебници и учебни помагала, отзиви и рецензии за български и чуждестранни книги по проблеми на англицистиката и американистиката. Да прибавим и дейното ѝ участие в симпозиуми, конференции и конгреси у нас и в чужбина.

Във връзка с моята компетентност в рецензията си тук ще наблегна повече на социолингвистическите публикации на кандидатката. Съгласно с новия закон следва да отразя направеното от нея след избирането ѝ за доцент (т.е. след 1995 г.), но ще кажа няколко думи и за предишния ѝ период. М. Георгиева още в началото на кариерата си прегръща идеите на социолингвистиката, макар че дебютира с дисертация върху модалните глаголи в английския език. Тя беше под благотворното влияние на проф. А. Данчев, който беше информиран много подробно за възможностите на новото направление. Изучаването на английски от българи бе обект на внимателно наблюдение. В това отношение има множество социо- и психолингвистически въпроси, които колегите от предишното поколение игнорираха. Преминаването от един език на друг винаги е съпровождано с превключване на кодове в структурните езикови нива. Създава се *междинен език* като следствие от интерференцията. На тези явления М. Георгиева е посветила десетки публикации, които ѝ създадоха име на специалист не само сред българската колегия, но и в чужбина.

Ще приведа един на пръв поглед незначителен факт. През 1995 г. имах идеята да бъде преведена на български език книгата на английския автор R.A. Hudson със заглавие Sociolinguistics. Обърнах се към М. Георгиева и нейната колежка Татяна Желязкова. Направен бе чудесен превод. Получи се отлично пособие, от което нашите студенти и досега черпят полезни идеи.

Основният труд, с който кандидатката сега се представя в обявения конкурс за професор, е написан на английски и е озаглавен Global English in Bulgarian context, Varna 2011, 203 стр. Авторката го нарича сборник, но това не е съвсем така. В обема му влизат осем основно преработени и разширени статии, публикувани преди това в различни сборници и международни издания. Тематиката на тези статии се върти около глобализацията въз основа на английския език и отражението ѝ в България. Работил съм по тези въпроси и зная актуалността им. Ще изтъкна, че М. Георгиева с основание се е обърнала към макросоциолингвистическата проблематика: тя не е само модерна, но е и много трудна област, защото се опира до прогностиката в езиковата ситуация. Днешният човек иска да знае какво ще се случи в близко бъдеще. Опасенията за липса на перспектива при малките езици като нашия са напълно оправдани. От англоезичната глобализация обаче се опасяват и такива народи като французите и немците, които в предишни епохи имаха идея за европейско и световно господство. М.Георгиева нарича съвременното общество постмодерно и пише с явна загриженост за съдбата на малките езици. Тя е наясно, че английският доминира поради световната хегемония на САЩ. Тук не става дума за друго, а за чисто икономическо условие: илюзия е да се смята, че английският със структурата си превъзхожда останалите естествени езици. Според авторката можем да говорим за съвременна информационна революция, осъществявана на език, смятан от всички за международен и световен: след Втората световна война английският измества от международната сцена френския и това става постепенно и бавно, но повсеместно.

Книгата съдържа четири раздела, в които доминира социолингвистическият метод: авторката се допитва до общественото мнение и в това е нейната сила. Първият раздел е озаглавен Global English: educational policy and practice и в него се прави анализ на мнението на двуезични българи за мястото

и употребата на английския, за предпочитанията им да използват този език, а не останалите чужди езици. Резултатите са много интересни: българите предпочитат комуникацията на английски, но нямат нищо против да изучават и другите големи езици. Така на практика се осъществява идеята за многоезично общество. Поставен е и въпросът за предпочитанията към британския или американския стандарт. Авторката смята, че е най-добре в училище да се въведе по-опростеният вариант МАЕ. Данните от анкетата обаче показват, че в България няма условия за това, макар че европейските социолингвисти много настояват за осъществяване на тази идея.

В статиите от втория раздел, озаглавен *Strategies of Intercultural Communication*, се изследват проблеми на речевото поведение на българи, попаднали в межкултурни комуникативни ситуации. Авторката описва компенсаторните стратегии както на българите, така и на лицата, за които английският е роден. Всичко е подчинено на идеята да се постигне разбиране. Говорещите при нужда развиват голям репертоар от стратегически похвати.

В третия раздел, озаглавен *Globalization, Global English and Globe Talk*, се подлага на анализ българската реч на двуезичните българи, в която има проникване на английски думи и изрази. Това е неминуемо при превключването на кодовете. Авторката е проявила социолингвистически усет и е разделила респондентите си по социално-демографски признаци. Подчертано е, че в такива случаи се проявява и т. нар. снобизъм: стремеж да се изтъкне знаенето на престижния код. Това го правят най-често младежи с оскъдни познания и слаби умения да говорят английски. Изводите на авторката са важни за педагозите, защото тази мода вирее най-вече в училищата.

В четвъртия раздел под заглавие *Global English and Intercultural Communicative Competence* се прави анализ на обучението по английски език. Включено е понятието *интеркултурна компетентност*. Авторката изказва своята скептичност, че използваните в нашата система методи създават адекватни речеви реакции в комуникацията на обучаемите. Обучението е твърде книжно. Не се използва разнообразието на средата, за да се почувства от обучаемите как трябва да реагират в различните условия.

През цялата книга преминава наблюдението, че в света сега има множество английски езици, защото във всяка страна и от всеки народ проникват родноезикови особености в строежа на конструкциите. “Българският” английски език се признава за успешен, за силно приближен към оригинала. Английските учени изказват опасение, че популярността на английския език с нещо го обогатява. Напротив. Създават се пиджинизирани и креолизирани варианти.

Книгата, посветена на глобализацията, кореспондира с някои наши работи по въпроса. В моите разсъждения се прави прогноза, че след няколко поколения ще се появят такива български писатели, които ще създават произведенията си директно на английски. Дано да не съм прав, макар че всичко говори в полза на този извод: англоезичната книга има възможности за висок тираж и би могла да бъде забелязана от световната художествена критика.

Заедно с Диана Янкова нашата кандидатка е съставителка на една подробна христоматия от четива, посветени на Канада. Книгата е озаглавена *Canadian kaleidoscope* (С., 2006, 504 с.) и авторките я определят като антология от полезни четива, които ни дават представа за съвременна Канада: география, история, административна структура, бит, социална структура, канадския път на развитие, езиковата политика на страната (разглеждат се проблемите на съжителството на двата езика – английския и френския), мозайката от култури, комуникативната политика в медиите и всички ежедневни страни на канадското ежедневие. Това подробно четиво е продиктувано от днешните събития и е особено актуално, защото в тази страна има множество български емигранти и близките им биха искали да знаят повече за втората родина на изселилите се нашенци. На перото на М. Георгиева принадлежи и тази чисто социолингвистическа глава, посветена на подробното описание на езиковата ситуация в страната, прочута открай време със своята демокрация и хуманизъм.

След избирането ѝ за доцент през 1995 г. М. Георгиева е участвала в 23 конференция у нас и в чужбина. Докладите ѝ са отпечатани в авторитетни сборници и списания и са посветени главно на чуждоезиковото обучение и на социолингвистичните проблеми на глобализацията. За мене това е голяма активност, като се имат предвид трудностите при намиране на средства за пътуване

в чужбина. Слушал съм доклади на кандидатката и съм оставал с впечатление за добре премислена проблематика, за щателно запознаване с мненията по разглежданите въпроси, за уважение на аудиторията и за толерантност при възникналите дискусии.

Доц. д-р М. Георгиева е ръководила три успешно защитили докторантки, а в момента към нея са зачислени още две. На една от защитилите докторантки – Емилия Славова – бях рецензент и останах много доволен от разработката на темата, посветена на учтивостта. Научната ръководителка беше проследила педантично всеки детайл и в моята рецензия почти липсваха критични забележки.

Кандидатката е била рецензентка пред бившия Специализиран съвет по езикознание на една доцентска процедура и на две работи за присъждане на образователната и научна степен *доктор*. Присъствал съм на тези процедури и съм оставал с убеждение за професионално и съвместно свършена рецензентска работа.

Ще спомена само още редактирания от нея и от Д. Томас сборник, озаглавен *Smaller languages in the big world*, Пловдив 255 с. В него има много интересни социолингвистически идеи: малките езици, т.е. езиците на малките народи, имат бъдеще в големия свят, но в обединена Европа двуезичието ще е правило, а не изключение.

В края на моята рецензия ще приведа и този важен факт, че кандидатката според специализираната служба на Университетската библиотека има 27 общи библиографски цитирания и 41 общо индексирани публикации. Приложен е документ за това.

Запознаването ми с цялостната дейност на доц. д-р Мария Костадинова Георгиева ми дава основание уверено да заявя пред почитаемите членове на Научното жури, че тя **напълно отговаря на изискванията** да бъде избрана за *професор* в Катедрата по англицистика и американистика на Факултета по класически и нови филологии при Софийския университет “Св. Климент Охридски”.

София, 20.07.2011 г.

Рецензент:

(Акад. Михаил Виденов)

